

УДК 615.12:614.25

<https://doi.org/10.24959/sphhcj.18.121>

В. М. Толочко, Т. Ф. Музика, М. В. Чешева, О. М. Должнікова

Національний фармацевтичний університет

ДОСЛІДЖЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ ЗАСАД ДІЯЛЬНОСТІ УПОВНОВАЖЕНОЇ ОСОБИ З ВИКОНАННЯ ФАРМАЦЕВТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В ЗАКЛАДАХ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ТА ВИЗНАЧЕННЯ НАПРЯМІВ ЇХ УДОСКОНАЛЕННЯ

Мета: дослідження діяльності уповноваженої особи з виконання фармацевтичного забезпечення (ФЗ) у закладах охорони здоров'я (ЗОЗ) м. Харкова; нормативно-правове регулювання діяльності такої особи, вивчення її обов'язків та визначення напрямів удосконалення ФЗ у ЗОЗ.

Методи: наукові методи аналізу, систематизації та узагальнення, дані офіційних сайтів галузевих державних організацій, наукової літератури.

Результати дослідження. В умовах сьогодення для організації ФЗ у ЗОЗ адміністрація признає уповноважену особу з виконання ФЗ (далі – уповноважена особа), котра займається контролем обігу, якості лікарських засобів (ЛЗ), обліком ЛЗ і медичних виробів (МВ) тощо. У ході досліджень зроблено аналіз діяльності уповноваженої особи з виконання ФЗ у ЗОЗ, її обов'язків та можливість їх виконання. Установлено, що така особа безпосередньо бере участь в організації, контролі та плануванні ФЗ у ЗОЗ. Результати досліджень показали, що наявність уповноваженої особи має безпосередній вплив на зменшення кількості порушень у процесі зберігання ЛЗ у ЗОЗ, зменшення кількості неякісних ЛЗ; сприяє дотриманню державного контролю за виконанням ЗОЗ вимог законодавства щодо забезпечення якості ЛЗ. Також установлено, що навантаження на уповноважених осіб у ЗОЗ зростає через більш жорсткі вимоги до контролю за обігом, якістю ЛЗ, до обліку ЛЗ і МВ тощо.

Висновки. Наявність уповноваженої особи з виконання ФЗ у ЗОЗ забезпечує виконання низки обов'язкових умов здійснення належного ФЗ, зокрема: забезпечення належних умов зберігання ЛЗ; недопущення застосування в ЗОЗ неякісних ЛЗ, чіткий контроль за строками придатності ЛЗ та недопущення використання ЛЗ, строк придатності яких минув; удосконалення контролю за дотриманням умов зберігання ЛЗ у ЗОЗ; зменшення кількості порушень умов зберігання ЛЗ у процесі їх обігу в ЗОЗ; забезпечення пацієнтів якісними та безпечними ЛЗ; своєчасне регулярне інформування адміністрації ЗОЗ про хід виконання ФЗ тощо.

Ключові слова: заклад охорони здоров'я; фармацевтичне забезпечення; уповноважена особа; лікарський засіб.

V. M. TOLOCHKO, T. F. MUZYKA, M. V. CHESHEVA, O. M. DOLZHNYKOVA

THE STUDY OF THE REGULATORY AND LEGAL FRAMEWORK FOR THE ACTIVITIES OF THE AUTHORIZED PERSON ON IMPLEMENTATION OF PHARMACEUTICAL PROVISION IN HEALTHCARE INSTITUTIONS AND IDENTIFICATION OF THE AREAS FOR THE IMPROVEMENT

Aim. To study the activity of the authorized person on implementation of pharmaceutical provision (PP) in healthcare institutions (HCI) in Kharkiv, its regulatory and legal regulation, and determine the areas for improving the implementation of PP in HCI.

Materials and methods. During the study the methods of analysis, systematization and generalization, data of official websites of branch state organizations, scientific literature were used.

Results. In modern conditions for organizing and performing PP in HCI the administration appoints authorized persons who are involved in control of the turnover, the drug quality, accounting of drugs and medical products (MP), etc. During the study the analysis of the activities of the authorized person with PP in HCI, his duties and the possibility of their implementation has been performed. It has been found that the authorized person directly participates in the organization, control and planning of PP in HCI. The results of the study have shown that the presence of the authorized person has a direct impact on reducing the number of breaking the storage conditions for medicines in the process of their storage in HCI, reducing the number of low-quality medicines. It promotes compliance with the state control over implementation of the requirements of legislation by HCI in order to provide the drug quality. It has been also found that the load on authorized persons with PP in HCI increases by setting more stringent requirements for control over the turnover, drug quality, and accounting of medicines and MP.

Conclusions. The presence of the authorized person on implementation of PP in HCI makes it possible to ensure the fulfillment of a number of mandatory conditions for implementation of a proper PP, in particular providing the proper storage of medicines; prevention of the use of low-quality medicines in HCI, a strict control over the shelf-life of medicines and prevention of the use of medicines with the expired shelf life; improvement of control over observance of storage conditions of drugs in HCI; reduction of the

number of breaking the storage conditions for medicines in the process of their turnover in HCl; providing patients with quality and safe medicines; timely informing the HCl administration about the progress of implementation of PP, etc.

Key words: healthcare institutions; pharmaceutical provision; authorized person; medicine.

В. М. Толочко, Т. Ф. Музыка, М. В. Чешева, О. Н. Должникова

ИССЛЕДОВАНИЕ НОРМАТИВНО-ПРАВОВЫХ ОСНОВ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УПОЛНОМОЧЕННОГО ЛИЦА ПО ВЫПОЛНЕНИЮ ФАРМАЦЕВТИЧЕСКОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ В УЧРЕЖДЕНИЯХ ЗДРАВООХРАНЕНИЯ И ОПРЕДЕЛЕНИЕ НАПРАВЛЕНИЙ ИХ УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ

Цель: исследование деятельности уполномоченного лица по выполнению фармацевтического обеспечения (ФО) в учреждениях здравоохранения (УЗО) г. Харькова; нормативно-правовое регулирование его деятельности, изучение его обязанностей и определение направлений по совершенствованию выполнения ФО в УЗО.

Методы: научные методы анализа, систематизации и обобщения, данные официальных сайтов отраслевых государственных организаций, научной литературы.

Результаты исследования. В современных условиях для организации ФО в УЗО администрация назначает уполномоченных лиц по выполнению ФО, которые занимаются контролем оборота, качества лекарственных средств (ЛС), ведением учета ЛС и медицинских изделий (МИ) и др. В ходе исследований проведен анализ деятельности уполномоченного лица с ФО в УЗО, его обязанностей и возможности их выполнения. Установлено, что уполномоченное лицо непосредственно принимает участие в организации, контроле и планировании ФО в УЗО. Результаты исследований показали, что наличие уполномоченного лица имеет непосредственное влияние на уменьшение количества нарушений условий в процессе хранения ЛС в УЗО, уменьшение количества некачественных ЛС; способствует соблюдению государственного контроля за выполнением УЗО требований законодательства по обеспечению качества ЛС. Также установлено, что нагрузка на уполномоченных лиц с ФО в УЗО растет вследствие более жестких требований к контролю за оборотом, качеством ЛС, к учету ЛС и МИ.

Выводы. Наличие уполномоченного лица по выполнению ФО в УЗО обеспечивает выполнение ряда обязательных условий осуществления надлежащего ФО, в частности: обеспечение надлежащих условий хранения ЛС; недопущение применения в УЗО некачественных ЛС, четкий контроль за сроками годности ЛС и недопущение использования ЛС, срок годности которых истек; совершенствование контроля за соблюдением условий хранения ЛС в УЗО; уменьшение количества нарушений условий хранения ЛС в процессе их оборота в УЗО; обеспечение пациентов качественными и безопасными ЛС; своевременное регулярное информирование администрации УЗО о ходе выполнения ФО.

Ключевые слова: учреждение здравоохранения; фармацевтическое обеспечение; уполномоченное лицо; лекарственное средство.

Постанова проблеми. Одним із головних завдань галузі охорони здоров'я є забезпечення якісного лікувального процесу в ЗОЗ. Найвагомішою частиною цього процесу є ФЗ у ЗОЗ. В умовах сучасної економічної кризи проблеми ФЗ у ЗОЗ набувають особливої актуальності через обмежене фінансування, коли від ефективної організації ФЗ та раціонального використання ЛЗ і МВ залежить якість лікувального процесу. Нормативно-правове регулювання обігу ЛЗ, отриманих за бюджетні кошти, визначає наявність у ЗОЗ уповноваженої особи з виконання ФЗ. Чинним законодавством встановлено напрямки діяльності такої особи, її підпорядкованість та відповідальність за якість виконання своїх обов'язків (наказ МОЗ України від 16.12.2003 р. № 584). Але слід зазначити, що умови діяльності ЗОЗ, контроль якості ЛЗ і МВ постійно змінюються, що обумовлює пошук удосконалення здійснення ФЗ в умовах ЗОЗ, розширення обов'язків уповноваженої особи.

Як показують досвід і наші дослідження, завжди актуальними є питання раціонального використання ЛЗ у ЗОЗ, недопущення утилізації ЛЗ, куплених за державні кошти, контролю якості ЛЗ і МВ, належного зберігання з метою недопущення втрати їх якості при споживанні хворими людьми [1-6].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На кафедрі управління та економіки фармації ІПКСФ НФаУ всебічно досліджувались питання ФЗ у ЗОЗ. Дослідженнями було охоплено організаційні питання, вивчення складових та функцій ФЗ, його нормативно-правового регулювання, кадрового складу виконавців [1-6]. Дослідження публікацій із питань ФЗ показує, що ці питання розглядаються вітчизняними науковцями узагальнено, зокрема виконання ФЗ у межах чинного законодавства, це праці А. А. Котвіцької, І. В. Кубаревої та ін. [7]. Дослідженню організації фармацевтичної справи й підвищенню рівня фармацевтичного забезпечення хворих ЛЗ присвячено праці А. С. Немченко,

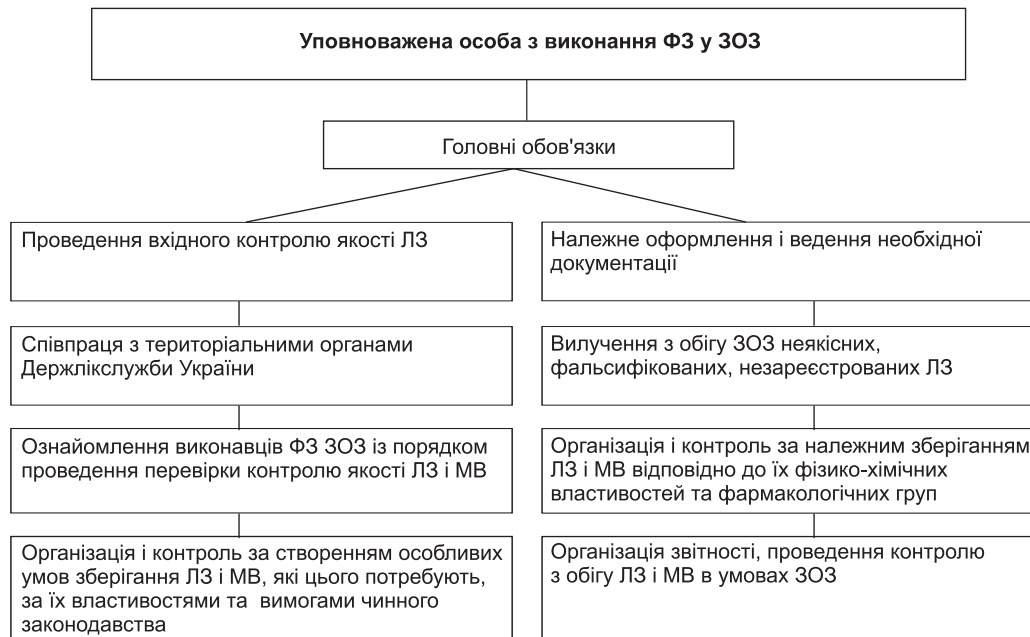

Рис. Обов'язки уповноваженої особи з виконання ФЗ у ЗОЗ (авторська розробка)

Г. Л. Панфілової, М. С. Пономаренка та ін. У національних підручниках йдеться про фармацевтичне забезпечення, що виконується спеціалістами, уповноваженими на те особами. Дослідження раціональності введення уповноважених осіб із виконання ФЗ освітлено в працях Н. О. Ветютневої [8]. Разом з тим питання діяльності уповноваженої особи з виконання ФЗ потребують конкретизації, наприклад, умови проведення вхідного контролю у фармацевтичних установах під час роздрібною реалізації ЛЗ досконально досліджені, але умови діяльності ЗОЗ дещо відрізняються від діяльності фармацевтичних установ і потребують досліджень, що обумовило мету нашої роботи.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Питання якісного ФЗ у ЗОЗ постійно досліджуються науковцями і практичними спеціалістами, але, як показує досвід, таких заходів недостатньо, через постійні зміни в законодавстві, наприклад, змінюються нормативи зберігання окремих груп ЛЗ, правила обліку тощо. Аналіз та удосконалення обов'язків уповноваженої особи з виконання ФЗ у ЗОЗ шляхом їх конкретизації може визначити невирішені питання загальної досліджуваної проблеми, дозволити внести пропозиції щодо проведення контролю ЛЗ і МВ (візуального, органолептичного тощо) з урахуванням

можливостей ЗОЗ до нормативно-правового регулювання цих питань.

Формулювання цілей статті. Метою наших досліджень стало вивчення діяльності в штаті ЗОЗ посади уповноваженої особи з виконання ФЗ для обґрунтування доцільності її наявності, нормативно-правового регулювання її діяльності, оптимізації обов'язків.

Викладення основного матеріалу дослідження. Сьогодні за наявності значного асортименту ЛЗ і МВ та обмеженого фінансування ЗОЗ без належної організації обігу ЛЗ та контролю їх якості не може здійснювати діяльність жоден ЗОЗ. На державному рівні затверджено чимало нормативно-правових документів, які регулюють порядок обігу ЛЗ і МВ у ЗОЗ, зокрема чинним законодавством регламентується введення посади уповноваженої особи з виконання ФЗ у ЗОЗ. Необхідно зазначити, що введення такої посади має особливе значення для здійснення раціонального обігу ЛЗ і МВ, закуплених за бюджетні кошти, уповноважена особа має певні обов'язки, визначені наказом керівника ЗОЗ (рис.).

Насамперед це дозволяє забезпечити виконання низки обов'язкових умов здійснення належного ФЗ, зокрема:

- проведення контролю якості ЛЗ і МВ при отриманні їх ЗОЗ від постачальника;

- виявлення неякісних ЛЗ, унеможливлення їх застосування;
- організація належних умов зберігання ЛЗ;
- контроль за термінами зберігання ЛЗ;
- оперативне інформування адміністрації ЗОЗ та органів державного контролю з якості ЛЗ про результати контролю за обігом ЛЗ і МВ.

Згідно з чинним законодавством уповноваженою особою з виконання ФЗ в умовах ЗОЗ (далі – уповноважена особа) може бути: головна/старша медична сестра, провізор (фармацевт) ЗОЗ, провізор (фармацевт) аптеки ЗОЗ [10].

Результати наших досліджень показують, що останнім часом функції уповноваженої особи, понад 80 %, покладаються на спеціалістів фармації (провізорів, фармацевтів). Це пояснюється тим, що навантаження на виконавців ФЗ у ЗОЗ значно зросло у зв'язку із посиленням законодавчого регулювання цих питань.

Уповноважена особа має контролювати наявність у постачальників діючої ліцензії на виробництво та/або оптову чи роздрібну торгівлю ЛЗ. Після отримання ЛЗ і МВ згідно з укладеними угодами з постачальниками головним обов'язком уповноваженої особи є проведення вхідного контролю ЛЗ (реєстрація ЛЗ у державному реєстрі, наявність сертифіката якості, термін придатності, візуальний контроль ЛЗ і МВ тощо) з обов'язковим оформленням письмового висновку вхідного контролю. Але наші дослідження показують, що в умовах ЗОЗ уповноважена особа може реально проводити тільки візуальний контроль і в разі виникнення сумніву в якості ЛЗ вона звертається до територіальних органів Держлікслужби для проведення необхідних аналізів. У таких випадках сумнівні ЛЗ чи МВ відкладаються окремо до отримання результатів. Уповноважена особа забороняє застосування ЛЗ у ЗОЗ до одержання письмового висновку щодо якості ЛЗ.

У разі виявлення неякісних чи сумнівних ЛЗ і МВ уповноважена особа має інформувати керівництво ЗОЗ і територіальний орган Держлікслужби України.

Для подальшого використання ЛЗ і МВ старші медичні сестри отримують в уповноваженої особи ЛЗ і МВ, що оформляється відповідними документами.

Під час використання ЛЗ і МВ, як правило, необхідне порушення упаковки виробника. Уповноважена особа чи медичний персонал, який має право це робити, обов'язково вказує на новоствореній упаковці назву, серію, термін придатності, виробника ЛЗ і ставить підпис. Контроль за дотриманням умов порушення упаковки виробника у відділеннях ЗОЗ покладається на уповноважену особу, яка має письмово підтверджувати результати контролю.

Питання з виділення та облаштування приміщень для зберігання ЛЗ і МВ є прерогативою адміністрації ЗОЗ, але саме уповноважена особа контролює ці питання згідно з вимогами до зберігання ЛЗ і МВ, вона безпосередньо співпрацює з адміністрацією ЗОЗ із питань організації та зберігання усіх груп ЛЗ і МВ, фахово обґрунтовує та конкретизує необхідність наявності певного обладнання чи приміщення, де зберігаються ЛЗ і МВ, згідно з вимогами до них. Наприклад, забезпечення належного зберігання термолабільних (наявність холодильників, дотримання в них температурного режиму), світлочутливих (наявність закритих шаф), отруйних, наркотичних ЛЗ (наявність металевих шаф і сейфів) тощо. Такі заходи необхідні для збереження якості ЛЗ і МВ, що гарантує забезпечення пацієнтів якісними ЛЗ.

Уповноважена особа наглядає за приписами Держлікслужби України будь-якими зручними для неї способами з метою недопущення неякісних чи фальсифікованих ЛЗ в обіг ЗОЗ. Зі свого боку, адміністрація ЗОЗ подає відомості про уповноважену особу (прізвище, контактний телефон та форма зв'язку) до територіальних органів Держлікслужби за місцем розташування ЗОЗ. Інформація про уповноважену особу потрібна для забезпечення оперативного зв'язку територіального органу Держлікслужби з уповноваженою особою з питань якості ЛЗ, що потребують миттєвого реагування, чіткого розмежування порядку взаємодії з контрольними органами, усунення неточностей та подвійного тлумачення чинного законодавства.

У процесі зберігання ЛЗ і МВ не рідше одного разу на місяць уповноваженою особою проводиться повний візуальний контроль якості ЛЗ і МВ, стану упаковок, їх зовнішнього вигляду та дотримання умов зберігання у відділеннях ЗОЗ, термінів зберігання,

про що робиться запис у відповідному журналі. Проведення такого контролю сприяє зменшенню кількості порушень умов зберігання ЛЗ у процесі їх обігу; раціоналізації використання ЛЗ і МВ шляхом своєчасного виявлення будь-якого псування; недопущенню утилізації ЛЗ, що стали непридатними до застосування через закінчення терміну дії чи неправильного зберігання, можливості перерозподілу їх між структурними підрозділами. Тобто за рахунок таких заходів зменшується ризик застосування неякісних ЛЗ та зменшення додаткових витрат ЗОЗ на лікування пацієнтів.

За усіма питаннями, що стосуються обігу ЛЗ і МВ, уповноважена особа складає звіт перед адміністрацією ЗОЗ, а саме: щодо контролю якості, обліку, норм зберігання, витрат, інвентаризації залишків ЛЗ і МВ тощо. Також уповноважена особа має регулярно проводити заняття з медичними сестрами, що відповідають за зберігання та обіг ЛЗ і МВ, із питань дотримання чинного законодавства, це потребує постійного моніторингу законодавства, регулярного підвищення кваліфікації.

Отже, обсяг завдань перед виконавцями ФЗ значний і потребує відповідного факхового рівня і наявності часу для його виконання. Якщо в аптечних закладах виділено окрему посаду для фахівця, який має фармацевтичну освіту, й належно обладнано робоче місце, то в умовах ЗОЗ спеціалісти з фармацевтичною освітою мають можливість проводити контроль за ЛЗ і МВ тільки

при їх прийомі. У подальшому цими питаннями займаються медичні сестри, які більшість робочого часу виконують свої основні обов'язки, на виконання ФЗ залишається невелика частка робочого часу (33 % за нашими попередніми дослідженнями). Тобто питання виконання уповноваженими особами з фармацевтичною освітою ФЗ у ЗОЗ є проблемним.

Висновки. У ході досліджень проведено аналіз діяльності уповноваженої особи з ФЗ у ЗОЗ згідно з нормативно-правовим регулюванням та фактичних умов такої діяльності. Результати наших досліджень діяльності ЗОЗ м. Харкова показали, що уповноважена особа безпосередньо бере участь в організації, контролі та плануванні ФЗ у ЗОЗ. Результати досліджень показали, що наявність уповноваженої особи має безпосередній вплив на зменшення кількості порушень умов зберігання ЛЗ і МВ у процесі їх обігу в ЗОЗ і кількості неякісних ЛЗ, а також сприяє посиленню державного контролю за виконанням ЗОЗ вимог законодавства щодо забезпечення якості ЛЗ і МВ.

Перспективи подальших досліджень. У подальшому доречні дослідження з виявлення додаткових обов'язків уповноваженої особи з виконання ФЗ у ЗОЗ для удосконалення лікувального процесу шляхом раціоналізації використання ЛЗ і МВ у ЗОЗ й адаптації цих обов'язків до міжнародних вимог.

Конфлікт інтересів: відсутній.

Перелік використаних джерел інформації

1. Толочко, В. М. Дослідження організації фармацевтичного забезпечення лікувально-профілактичних закладів / В. М. Толочко, Т. Ф. Музика, М. В. Зарічкова // Вісник фармації. – 2010. – № 4 (64). – С. 62-65.
2. Толочко, В. М. Нормативне регулювання фармацевтичного забезпечення лікувально-профілактичних закладів / В. М. Толочко, Т. Ф. Музика // Український вісник психоневрології. – 2011. – Т. 19, № 2 (67). – С. 111-112.
3. Музика, Т. Ф. Розробка методичних засад з удосконалення організаційно-економічних схем фармацевтичного забезпечення лікувально-профілактичних закладів / Т. Ф. Музика // Актуальні питання фармацевтичної і медичної науки і практики. – 2013. – № 3. – С. 131-134.
4. Толочко, В. М. Дослідження організаційних заходів з кадрового складу фармацевтичного забезпечення лікувально-профілактичних закладів / В. М. Толочко, Т. Ф. Музика // Фармаком. – 2014. – № 4. – С. 74-77.
5. Музика, Т. Ф. Аналіз нормативно-правового регулювання обліку лікарських засобів і виробів медичного призначення у закладах охорони здоров'я / Т. Ф. Музика, М. В. Зарічкова, М. В. Чешева // Вісник фармації. – 2016. – № 2 (86). – С. 37-39. doi : 10.24959/nphj.16.2086.
6. Артюх, Т. О. Оптимізація діяльності уповноваженої особи по забезпеченню якості лікарських засобів : дис. ... канд. фармац. наук / Т. О. Артюх. – Харків : НФаУ, 2012.
7. Основи права та законодавства у фармації : нац. підруч. для студентів вищ. навч. закладів / А. А. Котвіцька, І. В. Кубарева, О. О. Суриков та ін. ; за ред. А.А. Котвіцької. – Харків : НФаУ : Золоті сторінки, 2016. – 528 с. – (Національний підручник).

8. Організація та економіка фармації. Ч. 1. Організація фармацевтичного забезпечення населення : нац. підруч. для студентів вищ. навч. закладів / А. С. Немченко, В. М. Назаркіна, Г. Л. Панфілова та ін.; за ред. А. С. Немченко. – Харків : НФаУ : Золоті сторінки, 2015. – 360 с. – (Національний підручник).
9. Ветютнева, Н. О. Оптимізація діяльності уповноважених осіб лікарняних аптек / Н. О. Ветютнева, С. С. Пудляк // Збірник наукових праць співробітників НМАПО імені П. Л. Шупика. – К., 2012. – Вип. 21, кн. 3. – С. 537–542.
10. Про затвердження Правил зберігання та проведення контролю якості лікарських засобів у лікувально-профілактичних закладах [Електронний ресурс]: наказ МОЗ України № 584 від 16.12.2003 р. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua

References

1. Tolochko, V. M., Muzyka, T. F., Zarichkova, M. V. (2010). *Visnyk farmatsii*, 4 (64), 62-65.
2. Tolochko, V. M., Muzyka, T. F. (2011). *Ukrainskyi visnyk psikhonevrolohii*, 19 (2 (67)), 111-112.
3. Muzyka, T. F. (2013). *Aktualni pytannia farmatsevychnoi i medychnoi nauky i praktyky*, 3, 131-134.
4. Tolochko, V. M., Muzyka, T. F. (2014). *Farmakom*, 4, 74-77.
5. Muzyka, T. F., Zarichkova, M. V., Chesheva, M. V. (2016). *Visnyk farmatsii*, 2 (86), 37-39. doi: 10.24959/nphj.16.2086.
6. Artiukh, T. O. (2012). *Optymizatsiia diialnosti upovnovazhenoi osoby po zabezpechenniu yakosti likarskykh zasobiv*. PhD dissertation (Pharmaceutical Science). National University of Pharmacy. Kharkiv.
7. Kotvitska, A. A., Kubarieva, I. V., Surikov, O. O. et al. (2016). *Osnovy prava ta zakonodavstva u farmatsii*. A. A. Kotvitska (Ed.). Kharkiv: NFaU: Zoloti storinky. 528.
8. Nemchenko, A. S., Nazarkina, V. M., Panfilova, H. L. et al. (2015). *Orhanizatsiia ta ekonomika farmatsii. Ch.1. Orhanizatsiia farmatsevychnoho zabezpechennia naseleennia*. A. S. Nemchenko (Ed.). Kharkiv: NFaU: Zoloti storinky, 360.
9. Vetutneva, N. O., Pudliak, S. S. (2012). *Zbirnyk naukovykh prats spivrobitnykiv NMAPO imeni P. L. Shupyka* (Vol. 21, Issue 3). Kyiv, 542.
10. MOZ Ukrainy. (2003). *Nakaz No. 584 vid 16.12.2003 "Pro zatverdzhennia Pravyly zberihannia ta provedennia kontroliu yakosti likarskykh zasobiv u likuvalno-profilaktychnykh zakladakh"*. Available at: zakon.rada.gov.ua

Відомості про авторів:

Толочко В. М., доктор фармацевтичних наук, професор, завідувач кафедри управління та економіки фармації, Інститут підвищення кваліфікації спеціалістів фармації Національного фармацевтичного університету (<https://orcid.org/0000-0001-8116-4063>). E-mail: uef-ipksf@nuph.edu.ua

Музыка Т. Ф., кандидат фармацевтичних наук, доцент кафедри управління та економіки фармації, Інститут підвищення кваліфікації спеціалістів фармації Національного фармацевтичного університету (<http://orcid.org/0000-0002-7516-2296>). E-mail: uef-ipksf@ukr.net, muztom53@ukr.net

Чешева М. В., кандидат фармацевтичних наук, доцент кафедри управління та економіки фармації, Інститут підвищення кваліфікації спеціалістів фармації Національного фармацевтичного університету (<https://orcid.org/0000-0003-1870-9601>). E-mail: uef-ipksf@ukr.net

Должнікова О. М., кандидат фармацевтичних наук, доцент кафедри управління та економіки фармації, Інститут підвищення кваліфікації спеціалістів фармації Національного фармацевтичного університету (<https://orcid.org/0000-0003-0961-0158>). E-mail: uef-ipksf@ukr.net

Information about authors:

Tolochko V. M., Doctor of Pharmacy (Dr. habil.), professor, the head of the Department of Management and Economics of Pharmacy, Institute for Continuing Education of Pharmacy Professionals (<https://orcid.org/0000-0001-8116-4063>). E-mail: uef-ipksf@nuph.edu.ua

Muzyka T. F., Candidate of Pharmacy (Ph.D.), associate professor of the Department of Pharmacy Management and Economics, Institute for Advanced Training of Pharmacy Specialists at the National Pharmaceutical University (<http://orcid.org/0000-0002-7516-2296>). E-mail: uef-ipksf@ukr.net, muztom53@ukr.net

Chesheva M. V., Candidate of Pharmacy (Ph.D.), associate professor of the Department of Pharmacy Management and Economics, Institute for Advanced Training of Pharmacy Specialists at the National Pharmaceutical University (<https://orcid.org/0000-0003-1870-9601>). E-mail: uef-ipksf@ukr.net

Dolzhnykova O. M., Candidate of Pharmacy (Ph.D.), associate professor of the Department of Pharmacy Management and Economics, Institute for Advanced Training of Pharmacy Specialists at the National Pharmaceutical University (<https://orcid.org/0000-0003-0961-0158>). E-mail: uef-ipksf@ukr.net

Сведения об авторах:

Толочко В. М., доктор фармацевтических наук, профессор, заведующий кафедрой управления и экономики фармации, Институт повышения квалификации специалистов фармации Национального фармацевтического университета (<https://orcid.org/0000-0001-8116-4063>). E-mail: uef-ipksf@nuph.edu.ua

Музыка Т. Ф., кандидат фармацевтических наук, доцент кафедры управления и экономики фармации, Институт повышения квалификации специалистов фармации Национального фармацевтического университета (<http://orcid.org/0000-0002-7516-2296>). E-mail: uef-ipksf@ukr.net, muztom53@ukr.net

Чешева М. В., кандидат фармацевтических наук, доцент кафедры управления и экономики фармации, Институт повышения квалификации специалистов фармации Национального фармацевтического университета (<https://orcid.org/0000-0003-1870-9601>). E-mail: uef-ipksf@ukr.net

Должникова О. М., кандидат фармацевтических наук, доцент кафедры управления и экономики фармации, Институт повышения квалификации специалистов фармации Национального фармацевтического университета (<https://orcid.org/0000-0003-0961-0158>). E-mail: uef-ipksf@ukr.net

Надійшла до редакції 03.07.2018 р.